

สัมมาชีพของชาวนาในอำเภอเมืองนครสวรรค์*

Right Livelihood of Farmers in Mueang Nakhonsawan District

รุ่งกิ๊ว สันติพลสม และศิริโรจน์ นามเสนา
Rungtiwa Santiphontam and Sirirote Namsena
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Rungtiwa11santi@gmail.com

บทคัดย่อ

ชาวนาถือเป็นอาชีพที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย เนื่องด้วยเป็นแหล่งอาหารที่หล่อเลี้ยงบุคลากรทุกหมู่เหล่า แต่จากอิทธิพลหลายด้านทำให้วิถีชีวิตของชาวนาอำเภอเมืองนครสวรรค์ต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมลง ไม่สามารถประกอบอาชีพให้มีความสุขได้ เกิดความทุกข์ยาก ลำบากเดือดร้อน จึงต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนให้เกิดสัมมาชีพขึ้น เพื่อให้ชาวนามีหลักที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต

บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นถึงการนำหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อประยุกต์สู่การนำไปใช้แก้ปัญหาอย่างยั่งยืน โดยการเริ่มสร้างสัมมาชีพให้เกิดขึ้นได้ต้องมีสัมมาทิฐีก่อน โดยอาศัยกัลยาณมิตรและหลักคิดพิจารณาอย่างแยบคาย และดำเนินตามไปในหลักของอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นแนวทางของการดับทุกข์ อีกทั้งพระพุทธศาสนาได้ชื่อว่า ศาสนาแห่งปัญญา ย่อมมีความเป็นสากลใช้ได้กับทุกเหตุการณ์ ทุกยุคสมัย

คำสำคัญ: ชาวนา; สัมมาชีพ

Abstract

Farming is Thailand's most vital profession; they are treasure that sustains food for the people. But the farmer's way of life is influenced by their way of thinking. Being a farmer in Mueang Nakhonsawan District is not a happy career, farmers work under the sun and must adapt from any difficulties and challenges of life.

*ได้รับบทความ: 28 ธันวาคม 2561; แก้ไขบทความ: 9 กันยายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2563

Received: December 28, 2018; Revised: September 9, 2020; Accepted: September 28, 2020

This article points out the Noble Eightfold Path that is primarily navigates the eight applications for adoption sustainable solutions. Their adversity relies on principles of Buddhism in order to have an honest way of life (Sammathitti). By relying on good friends (Kalyanamitra), thinking carefully and following the eight path ways of Buddha (Aryamagga) to get rid of suffering. Using the ways of Buddha shows us how to adapt and use his ways in any situations we are in. The Buddhism was named Religion of Wisdom. It is a universal application for all ages events.

Keywords: Farming; Honest way of life

1. บทนำ

ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ เหมาะอย่างยิ่งที่จะเป็นแหล่งทางการเกษตร เพราะเหตุว่าพร้อมไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ ซึ่งมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี (Naphasue, 2002 : 143) จวบจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน แต่ทว่ายุคสมัยเปลี่ยนแปลงด้วยอิทธิพลจากปัจจัยหลายๆ ด้าน วิถีคิด วิถีชีวิตของคนก็ต้องแปรสภาพปรับเปลี่ยนไป จะยกกรณีของอาชีพชาวนา ปกติเราจะได้ยินคำกล่าวว่า “ชาวนาคือกระดูกสันหลังของประเทศไทย และในน้ำมีปลาในนามีข้าว” คำกล่าวเช่นนี้เป็นความจริง ก็เพราะว่าชาวนาปลูกข้าวเลี้ยงประชาชนทั้งประเทศ ข้าวไม่เพียงแต่เป็นอาหารหลักของประเทศเท่านั้น แต่ตอนนี้ข้าวได้กลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอย่างหนึ่งด้วยดังนั้น ชาวนาจึงเป็นกำลังสำคัญที่สุดของประเทศด้วย โดยส่วนใหญ่ข้าวจะปลูกกันมากในภาคกลาง บางครั้งก็มีคำเรียกภาคกลางว่า “อู่น้ำ” ของเอเชีย ทั้งนี้ก็เพราะพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์กว้างใหญ่ไพศาลและมีน้ำเพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมอาชีพทำนา

เป็นอาชีพดั้งเดิมของไทย ที่สืบทอดมายังอนุชนรุ่นหลังๆ โดยส่วนใหญ่แล้ว (Biz Amnat, 2017)

จากข้อมูลของกรมการข้าวระบุว่า วันที่ 5 มิถุนายน 2489 เป็นวันประวัติศาสตร์ของชาติไทยวันหนึ่งเลยทีเดียว เพราะว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยพระเจ้าน้องยาเธอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เพื่อทอดพระเนตรกิจการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทั้งได้ทรงหว่านข้าวด้วยพระองค์เองในแปลงนา หลังตึกขาว (ปัจจุบันคือ ตึกพิชพรรณของกรมวิชาการเกษตร) การเสด็จพระราชดำเนินทรงหว่านข้าวในครั้งนั้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ นอกจากนั้นยังสื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกข้าวและการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมอีกด้วย และถือเป็นพระราชกรณียกิจของทั้งสองพระองค์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพสกนิกรชาวไทย (Natthawipha (Natti), 2011)

แสดงให้เห็นว่า อาชีพชาวนาล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่หากมองในสังคมปัจจุบันอาชีพ

ชาวนาถูกมองข้ามความสำคัญไป ประกอบกับการที่ชาวนาประสบกับปัญหา และมีการแก้ปัญหาอย่างไม่ถูกวิธี ซึ่งในมุมมองทางพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งปัญญา (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2006: 41-48) ย่อมสามารถมีกระบวนการในการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องโดยอาศัยหลักการสร้างสัมมาชีพในเกิดขึ้น ทั้งนี้ต้องประกอบด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งจะได้ศึกษาทำความเข้าใจในวิธีการแห่งอริยสัจ (Somdej Phra Nyanasamvara Somdej Phra Sangharaja Sakalamahasanghaparinayaka, 2010 : 17-49)

2. ปัญหาของชาวนาไทย (ทุกข์)

ก่อนอื่นเราต้องทราบความหมาย คำว่าชาวนา คืออาชีพทางเกษตรกรรม ในประเทศไทย มักมีความหมายถึงอาชีพปลูกข้าวเป็นหลัก (Chot, 2012) ซึ่งปัญหาโดยภาพรวมของชาวนาในยุคปัจจุบันนั้น คือปัญหาหลักด้านความจน ประกอบอาชีพทำนากลับไม่มีรายรับมากกว่ารายจ่ายการดำเนินชีวิตก็เต็มไปด้วยความขัดสนมีการกู้หนี้ยืมสิน ปัญหาเหล่านี้มีองค์ประกอบย่อยดังนี้ 1) ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่จะเป็นนาเช่า 2) ขาดแคลนทุนสำหรับทำนา ทั้งค่าพันธุ์ข้าวปลูก ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า เงินทุนสำรองที่จะใช้ในการซื้อน้ำมันสูบน้ำเพื่อทำนาในฤดูแล้ง และใช้ในชีวิตประจำวัน 3) มีความเสี่ยงสูงจากความไม่แน่นอนของธรรมชาติ ดินฟ้า อากาศ บางปีน้ำมากไป น้ำท่วมก็ไม่ได้ผลผลิต แล้งไปไม่มีน้ำทำนา น้ำไม่พอผลผลิตก็ตกต่ำ ร้อนไปข้าวก็ไม่ได้ผลผลิตไม่ดี หนาวไปอย่างเช่นปีนี้ข้าวก็ไม่ยอมออกรวง

บางปีแมลงระบาดหนัก 4) ไม่ได้รับการดูแลและสนับสนุนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงโดยอ้อมทั้งหลาย 5) กฎหมายมีความล้าสมัย พ.ร.บ. การเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 2534 ไม่สอดคล้องกับวิถีและวิธีการทำนา และแนวโน้มการใช้ที่ดินทั้งเพื่อการเกษตรและเพื่อกิจการอื่นๆ แล้ว 6) ชาวนาไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตของตัวเอง ทำให้ผลผลิตของชาวนามีราคาที่ไม่แน่นอน ส่วนใหญ่แล้วมีราคาต่ำมาก ไม่คุ้มกับต้นทุนในการผลิต 7) ขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร ปัญหาของชาวนาดังกล่าวข้างต้นเป็นปัญหาทั่วไปที่เห็นได้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในชนบท (Buachan, 2014)

จากการศึกษาสภาพปัญหาของชาวนาในอำเภอเมืองนครสวรรค์ ทำให้เห็นภาพรวมของปัญหา ดังนี้ 1) ชาวนายากจนเพราะมีหนี้สินมาก 2) สุขภาพของชาวนาย่ำแย่ 3) ต้นทุนการทำนามีค่าใช้จ่ายสูงในเรื่องของการใช้สารเคมี 4) คุณภาพของน้ำและสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย 5) ขาดการรวมกลุ่มในการสร้างความเข้มแข็งเพื่อต่อรองราคา (Farmers Learning Center, 2018)

ปัญหาของชาวนามีมากมายหลายประการ ทั้งนี้เพราะขาดองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี ก่อนอื่นต้องทราบถึงสาเหตุแห่งปัญหาเหล่านี้

3. สาเหตุแห่งปัญหาของชาวนาไทย (สมุทัย)

สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาแบ่งออกเป็นปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกมี 3 ประการ เป็นสาเหตุที่เห็นได้ชัด คือ 1) ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ประเทศไทยมีที่นาทั้งหมดประมาณ 71

ล้านไร่ เป็นที่นาลุ่มประมาณ 44 ล้านไร่ เป็นที่นาดอน ประมาณ 27 ล้านไร่ ผลิตรข้าวได้ทั้งนาปีและนาปรังประมาณ 38 ล้านเกวียน ผลิตรข้าวได้เฉลี่ยทั้ง 71 ล้านไร่ เฉลี่ยไร่ละ 450 2) ต้นทุนการผลิตสูง ปัจจุบันชาวนาไทยมีค่าใช้จ่ายในการทำนาสูงมาก ได้แก่ ค่าเช่านา (บางส่วนยังต้องเช่านาทำ) ค่าไถที่นาและเตรียมดินสำหรับปลูกข้าว ค่าจ้างดำนาหรือหว่านข้าว ค่าปุ๋ยและค่าจ้างใส่ปุ๋ย ค่ากำจัดวัชพืชและแมลงศัตรูข้าว ค่าสูบน้ำเข้านา ค่าเก็บเกี่ยวข้าวและค่านวดข้าว รวมทั้งค่าขนส่งข้าวไปขาย 3) ขายข้าวได้ราคาต่ำกว่าต้นทุน ในขณะที่ต้นทุนการผลิตของชาวนาสูงมากแต่ราคาขายที่ขายตามราคาตลาดโลกหักด้วยกำไรของพ่อค้าคนกลางและค่าใช้จ่ายในการซื้อขายของพ่อค้าคนกลางทั้งหมดราคาที่ถึงมือชาวนาจึงต่ำกว่าต้นทุนของชาวนา ผลก็คือชาวนาต้องขายข้าวขาดทุนทุกฤดู ถ้าเป็นคนมีความรู้ทั่วไปคงทนขาดทุนได้ไม่เกิน 2-3 ครั้ง ก็คงถอดใจเลิกทำนา แต่สำหรับชาวนาไทยถึงแม้จะขาดทุนทุกฤดูก็ยังคงทำนาอยู่เพราะไม่รู้จะไปทำอะไร (Thamrongthanyawong, 2015)

ปัจจัยภายในมี 4 ประการ เป็นสาเหตุภายในใจของชาวนาแต่ละคน คือ 1) ความอยากมีชีวิตที่ดีขึ้น โดยลืมไปว่าศักยภาพของเรานั้นมีอยู่เพียงใด ในการทำงานที่ตนเองนั้น “รวย” ได้ ถ้ามองตามหลักการแล้วถือว่าเปอร์เซ็นต์เป็นไปได้ นั้นมีน้อยมาก ที่สำคัญคือ “แนวความคิด” มีคำถามชาวนาหลายคนว่าทำไมเราไม่ทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง เขาบอกว่า “ไม่ทันกิน” มันช้า ไม่ทันการณ์ ได้เงินช้า ไม่พอใช้หนี้ ทำอะไรก็ต้องการความเร็ว ไว เห็นผลทันใจเอาไว้ก่อน

ความอยากเป็นเหมือนคนอื่น 2) ขาดความรอบคอบรัดกุม ชาวนาไทยขาดการทำระบบการใช้จ่ายเงินภายในครัวเรือนและภายนอกครัวเรือน หรืออาจจะมีน้อยคนนักที่จะคิดทำหรือลองทำ 3) ขาดการพัฒนาด้านองค์ความรู้ การทำนาของชาวนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่ทำตามๆ กันมา 4) มีการใช้เงินไปกับสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์กันมาก ทางพุทธศาสนาเรียกว่าอบายมุข หมายถึง ปากทางแห่งความเสื่อม ทางนำไปสู่อบายหรือ “ทางลงเหว” มันอาจจะไม่ถึงกับทำให้ล้มจมในตอนแรก แต่นานๆ ไปจะทำให้จนแบบไม่รู้ตัวได้นอกจากนี้ นำเงินที่ได้หรือจากที่กู้มาไปจับจ่ายใช้สอยอย่างไร้สาระไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับชีวิตมากมายนัก

ปัจจัยภายในมี 3 ประการ เป็นสาเหตุทางธรรม หมายถึง อกุศลมูล (ต้นตอของความชั่ว) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2010 : 84) คือ 1) โลภะ ความโลภ ความอยากได้ ความคิดว่า ทำนาแล้วต้องรวย 2) โทสะ ความโกรธ ไม่พอใจในอารมณ์ที่กำลังประสบอยู่ ความคิดว่าชีวิตที่เป็นอยู่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต 3) โมหะ ความหลง ไม่รู้เท่าทันอารมณ์ ความคิดว่าหลงในโลกแห่งวัตถุ (Waithayaseri, 2014)

อกุศลทั้ง 3 เป็นรากเหง้าทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น เพราะสิ่งเหล่านี้เกิดที่จิต ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้ามีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ (Tipitaka 25/1/23) ทุกการกระทำไม่ว่าจะทางกายหรือทางวาจา ย่อมมาจากจิตทั้งสิ้น จากรากเหง้าทั้ง 3 พัฒนามาเป็นตัณหา (ความทะยานอยาก) เพราะตัณหาจึงเป็นเหตุให้เกิดทุกข์นำมาซึ่ง

ปัญหาของชวานานันเอง (Phra Brahmaguna bhorn (P.A. Payutto), 2010 : 86)

สาเหตุของปัญหามาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลทั้งสิ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ชวานายากจะหลีกเลี่ยงได้ ต้องอาศัยการแสวงหาทางออกอย่างถูกวิธี

4. ทางออกของชวานาไทย (นิโรธ)

การจะหาทางออก หรือทางดับทุกข์ให้ชวานาเป็นเรื่องที่ยาก เพราะความต้องการของชวานาแต่ละคนมีไม่เท่าเทียม ความพอดีจึงต่างกัน เพราะฉะนั้นการสร้างความปลอดภัยให้เป็นที่พอใจของชวานาในระดับพื้นฐานคือ การทำให้ชวานามีอยู่มีกิน มีรายรับมากกว่ารายจ่าย เรียกอีกอย่างว่าเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเหมาะพอดี ความมีเหตุผลและความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ได้ทรงเตือนล่วงหน้าให้มีความระมัดระวังในการพัฒนาประเทศให้มีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ด้วยการพัฒนาอย่าง “เป็นลำดับขั้น”

การตระหนักรู้อย่างจริงจังถึงความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้เริ่มขึ้นภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงย้ำให้

เห็นความสำคัญ ที่มีเศรษฐกิจแบบ “พอมีพอกิน” พัฒนาค้น ให้สามารถ “อุมชูตัวเองได้”

การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จะช่วยเหลือไขวักฤติทางเศรษฐกิจและปัญหาของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน เนื่องจาก 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ด้วยการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือยและใช้อย่างคุ้มค่า หรือหากมีการปลูกพืชผลก็ให้เพียงพอับความต้องการ บริโภคครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า 2) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัด ทั้งในและนอกภาคการเกษตร เช่น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การค้าขาย และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง 3) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของคนในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อสร้างความมั่นคง ให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชนและสังคมโดยรวม ตลอดจนการธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดงามของไทยให้คงอยู่สืบไป (Office of Policy and Planning Office of the Permanent Secretary for Interior, 2017 : 3-4)

ทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดคือการดำเนินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พระบาท

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรง
คิดค้นให้กับคนไทยทั้งชาติ

5. วิธีสร้างความอยู่รอดของชาวนาไทย (มรรค)

วิธีทางของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งหลักคิดและแนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิต โดยเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และรอดพ้นจากวิกฤติต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยคุณลักษณะที่สำคัญของความพอเพียง มี 3 ประการ คือ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะตนเอง ไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง และการดำเนินการอย่างพอเพียงนั้นต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรม และวัฒนธรรมที่พึงงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจน 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

ในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน คือ ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยจำเป็นต้องมีความรอบคอบในการนำความรู้

เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันเพื่อการวางแผน และความระมัดระวังในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติทุกขั้นตอน คุณธรรม คือ ความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของบุคคล สังคม และประเทศชาติ

เมื่อมีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน/หมู่บ้าน องค์กร สังคมไทย จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น และมีความยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (Office of Policy and Planning Office of the Permanent Secretary for Interior, 2017 : 6-8)

วิธีทางพระพุทธศาสนา (อริยมรรคมีองค์ 8 ทางอันประเสริฐ) (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2010 : 215) วิธีการที่เราจะนำมาสร้างสัมมาชีพให้เกิดขึ้นกับชาวนาอำเภอเมืองนครสวรรค์ ดังนี้

1. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ใช้คำว่า เข้าใจถูก การนำไปใช้สำหรับชาวนาเป็นการสร้างแนวคิด สร้างการมองโลกในเชิงบวก เห็นตรงตามความเป็นจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้น พร้อมกับมีใจยอมรับทุกสถานการณ์ โดยปัจจัยที่จะทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การรับถ่ายทอด หรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม ซึ่งให้ข่าวสารที่ถูกต้อง สั่งสอนอบรม แนะนำชักจูงไปในทางที่ดีงาม ปัจจัยภายใน ได้แก่ การทำในใจ

โดยแยกย่อย หมายถึง การคิดถูกวิธีความรู้จักคิด หรือคิดเป็น มี 10 วิธี (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1995 : 675-708) ดังนี้

1.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การนำไปใช้สำหรับชาวนา เมื่อเกิดปัญหาขึ้นต้องพยายามทำความเข้าใจ คิดหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างมีเหตุมีผล เช่น ปัญหาของชาวนา คือความยากจน ความยากจนนี้มีสาเหตุมาจากสิ่งใด ซึ่งมาจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน เป็นต้น

1.2 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการคิดวางแผน ในการทำนาอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การทำนาในแต่ละครั้งทำไม่รายรับน้อยกว่ารายจ่าย ผลผลิตที่ได้ก็น้อยลงตามลำดับ จึงต้องมีการวางแผนจัดระบบการทำงานเสียใหม่

1.3 วิธีแบบสามัญลักษณ์ การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางดีหรือไม่ดีก็ตาม เช่น การทำนาแล้วได้กำไรมาก ก็ต้องมีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสังคม วันใดที่ทำแล้วขาดทุนก็ต้องยอมรับ มองเป็นเรื่องปกติที่จะเกิดขึ้นได้

1.4 วิธีคิดแบบอริยสัจ การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการแก้ปัญหาตามแบบพุทธวิธี อย่างเป็นขั้นตอน สืบสาวหาต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

1.5 วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คิดตามหลักการ และความมุ่งหมาย การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการสร้างจุดยืนทางความคิด

อย่างมีหลักการ มีจุดมุ่งหมายในการประกอบอาชีพ ไม่สั๊กแต่จะทำให้ผ่านๆ ไป

1.6 วิธีคิดแบบเห็นคุณค่า-โทษ และทางออก การนำไปใช้สำหรับชาวนา ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนมาจากความต้องการของชาวนา จึงต้องมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ว่าสิ่งใดทำแล้วให้คุณ สิ่งใดทำแล้วเป็นโทษ เรียกว่า ทำแล้วยังเกิดปัญหา ชาวนาจึงต้องแสวงหาทางออกเพื่อความสมดุลในการดำเนินชีวิตให้เกิดความราบรื่น

1.7 คิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการพิจารณาถึงองค์คุณค่าต่างๆ สิ่งที่เป็นปัจจัย 4 ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าแท้ เพราะพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนล้วนต้องการสิ่งเหล่านี้ในการดำเนินชีวิต ส่วนปัจจัยที่เกินมา สิ่งที่ทำให้เกิดคุณค่าเทียม ถือว่าไม่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต

1.8 วิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการมีกรอบทางหลักธรรมในการประกอบอาชีพ เพื่อควบคุมจิตใจ ไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบต่อบุคคลอื่น

1.9 วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการประกอบอาชีพด้วยความตื่นรู้ ไม่หลงมัวเมาไปตามกระแสทางสังคม ที่อยู่ยั่ววน จนเกิดปัญหาตามมาอย่างมากมายเพราะความต้องการอย่างไม่มีวันจบสิ้น

1.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท (แบบจำแนก) การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการวิเคราะห์แยกแยะถึงการดำเนินการในด้านของการทำนามีจุดบกพร่องส่วนใดบ้างที่ต้องได้รับการแก้ไข มีจุดใดบ้างที่ต้องส่งเสริมเพื่อให้มีผลผลิตที่งอกงามขึ้น

สรุปโดยภาพรวมการนำหลักสัมมาทิฐิมาใช้กับชาวนา มุ่งหมายถึงว่า การสร้างแนวคิดอย่างเป็นระบบ สร้างความเข้าใจในอาชีพของตนมีฉันทะ (ความพอใจ) ในความเป็นชาวนาโดยอาศัยปัจจัยภายนอกเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชาวนา และเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่หลงไปตามกระแส

2. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ ใช้คำว่า คิดถูก ชาวนาต้องมีหลักคิดแบบโยนิโสมนสิการ ดังกล่าวในข้างต้นสรุปลงที่ 4 ข้อ คือ คิดถูกวิธี คิดตามหลักความจริง คิดมีระบบ คิดอย่างมีระเบียบแบบแผน คิดจบเหตุผล คิดแบบจับต้นชนปลายของปัญหา คิดเกิดกุศล คิดในทางที่ดีเป็นประโยชน์การนำไปใช้สำหรับชาวนา เป็นการสร้างแนวคิดจนทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงความเป็นจริง มีเหตุผลมารองรับ อยู่ภายใต้กรอบแห่งศีลธรรม และจะต้องเกิดประโยชน์ เช่น การทำนาไม่ใช่ทำเพื่อขายเท่านั้น จะต้องมีการวางแผนการจัดการที่ดีอาจทำให้ชาวนาต้องซื้อข้าวของตนเองมาบริโภค

3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ใช้คำว่า พูดถูก การนำไปใช้สำหรับชาวนาต้องพูดคำจริง พูดดี พูดไพเราะ พูดมีสาระ เว้นจากการพูดคำเท็จ คำหยาบ คำส่อเสียด คำเพ้อเจ้อ เพราะถือว่าการประกอบอาชีพใดๆ ต้องมีการติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง การที่มีวาทศิลป์ดี ย่อมทำให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จไปครั้ง ดังคำกล่าวที่ว่า พูดดีย่อมมีชัยไปกว่าครึ่ง

4. สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ ใช้คำว่า ทำถูก การนำไปใช้สำหรับชาวนา ต้องทำงานให้เกิด

ประโยชน์ ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ประกอบด้วย การไม่เบียดเบียน การไม่แย่งชิง การไม่ประพฤติดุ การประกอบอาชีพของชาวนา จะต้องยึดหลัก เมตตานำหน้า มีความเสียสละ เช่น การใช้สารเคมี หรือยาฆ่าแมลงหรือยาเร่งผลผลิต สิ่งเหล่านี้เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ชาวนาจะต้องให้ความสำคัญ เห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หันมาใช้สารจากธรรมชาติถึงแม้ผลผลิตอาจจะน้อยลง แต่เน้นความปลอดภัยเป็นหลักก็จะทำให้เป็นจุดเด่น จุดดึงดูดของผู้บริโภค

5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ใช้คำว่า อาชีพถูก การนำไปใช้สำหรับชาวนา ต้องทำถูกศีลธรรม ถูกกฎหมาย เว้นจากมิฉฉาอาชีวะ อาชีพที่เป็นการคดโกง แสวงหาปัจจัยมาด้วยความสุจริต ตลอดจนถึงเว้นจากการค้าขายในสิ่งที่เปื้อนโทษ เป็นภัย ต่อบุคคลอื่น ชาวนาจะต้องไม่ยึดผลกำไรเป็นที่ตั้ง มิฉะนั้น อาจเป็นการทุจริตโดยไม่รู้ตัว เพราะหวังแต่ประโยชน์ส่วนตนเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงวิธีการ

6. สัมมาวายามะ พยายามชอบ ใช้คำว่า พยายามถูก การนำไปใช้สำหรับชาวนา โดยการไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้น หากปัญหาเกิดขึ้นแล้วต้องรีบทำการแก้ไข มีการพัฒนาการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง และอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งต้องปฏิบัติตามหลัก 4 ข้อ คือ 1) มุ่งแสวงหาทรัพย์สมบัติด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยเปลี่ยนมุมมองวิธีคิดแบบพึ่งผู้อื่นหันมาพึ่งตนเอง ด้วยจุดยืนหรือเป้าหมายเพื่อ “ความมั่นคงยั่งยืน” ไม่ใช่เพื่อ “ความร่ำรวยมั่งคั่ง” และขยันทำงานด้วยความอดทนบนพื้นฐานขององค์ความรู้ 2) รู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาไว้ให้ได้

โดยรู้จักการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย แยกเป็นบัญชีเฉพาะไป และไม่ใช้จ่ายทรัพย์สินไปกับสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและต่อการประกอบอาชีพ (อบายมุข) ให้ใช้จ่ายไปกับสิ่งที่เห็นว่าจำเป็นจริงๆ เท่านั้น 3) รู้จักการคบหาสมาคมกับญาติมิตร โดยญาติควรให้การสนับสนุน อุดหนุน ส่งเสริมพี่หรือน้องผู้ลำบาก ผู้เดือดร้อนที่เป็นคนดีให้ได้ฟื้นฟูพออยู่พอกิน สืบทอดอาชีพได้ และควรคบหรือแสวงหามิตรที่ดี 4) รู้จักการใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะหรือความเป็นอยู่ของตน โดยรู้จักการใช้จ่ายทรัพย์สินเลี้ยงชีพอย่างเหมาะสม ไม่ให้ฟุ้งเฟ้อ ไม่ให้ขัดสนสิ่งไหนควรจ่ายสิ่งไหนไม่ควรจ่ายต้องรู้เท่าทันรอบคอบ ระมัดระวัง เน้นที่เห็นว่าจำเป็นจริงๆ เท่านั้น

7. สัมมาสติ ระลึกชอบ ใช้คำว่า ระลึกถูก การนำไปใช้สำหรับชาวนา จะต้องมีความรอบคอบ และมีการพิจารณา โดยที่ไม่ลืมรากฐานของตนเอง อย่างเช่นเมื่อปัญหาลดน้อยถอยลงไปก็ไม่หลงระเหิรใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

8. สัมมาสมาธิ ตั้งมั่นชอบ ใช้คำว่า ตั้งมั่นถูก การนำไปใช้สำหรับชาวนา จะต้องมีความตั้งใจแน่วแน่ มั่นคงในอุดมการณ์ไม่หวั่นไหวต่อสภาพแวดล้อม เช่น เมื่อโลกมีการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างล้ำสมัย เราจะต้องคำนึงความจำเป็นในการใช้ประโยชน์เป็นหลัก

หากชาวนาปฏิบัติตามหลักนี้ก็จะทำให้เกิดสัมมาชีพขึ้น โดยเริ่มที่การสร้างแนวคิดแบบพอดี เมื่อประกอบอาชีพก็มีทั้งความสุขทางกายและทางใจ เพราะเหตุว่าการดำเนินตามรอยคำสอนพระพุทธองค์ย่อมนำมาซึ่งสันติสุข

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังการนำมรรคมีองค์ 8 ไปใช้

การดำเนินตามพุทธรูฏีในการแก้ปัญหาของชาวนาอำเภอเมืองนครสวรรค์ ตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ถือเป็นการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน เพราะว่าการสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งเหตุและผล ต่างเหตุที่ดี ย่อมได้รับผลที่ดี สามารถระบุได้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามลำดับได้ดังนี้

1. มีแนวคิดที่เปลี่ยนไป มีความพอใจในอาชีพของตน มีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพ
2. มีความอยู่ดีกินดี การประกอบอาชีพเป็นไปอย่างราบรื่น มีอิสระในการดำเนินการตลอดจนถึงผู้บริโภคก็ได้รับผลประโยชน์เป็นผลดีต่อสุขภาพ
3. มีความสุขที่เกิดจากความพอดี สัมมาชีพของชาวนาย่อมเจริญรุ่งเรือง และสามารถดำรงชีวิตได้ในทุกสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะมีหัวใจที่มั่นคงในหลักพุทธธรรม

7. ข้อคิดเห็น

ทิศทางในอนาคตของชาวนาไทยจากการศึกษาภาพรวมในปัจจุบัน อาชีพชาวนาไทยในอนาคตหากไม่มีหน่วยงานหรือองค์ใดเข้ามาช่วยกำกับดูแลแบบไม่แสวงหาผลกำไรอย่างประเทศอื่นที่มีอำนาจในการต่อรองราคา รัฐให้การสนับสนุนสร้างองค์ความรู้อย่างถูกวิธี ชาวนาไทยต้องยึดหลักความพอเพียงตามหลักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 หรือหลักวิถีทางพระพุทธศาสนาเท่านั้นจึงจะสามารถประกอบ

อาชีพอย่างมีความสุขได้ สำหรับชาวนาที่ยังไม่พอใจกับความพอเพียงก็คงต้องประสบกับปัญหาเดิมๆ คือ ความจน หนี้สินต่างๆ อีกมากมาย แต่จุดหนึ่งที่สำคัญการทานาในอนาคตอาจจะทำระดับครัวเรือนกลุ่มย่อย เพราะเริ่มเห็นว่าอาหารที่บริโภคกันอยู่ในปัจจุบันปนเปื้อนด้วยสารพิษ ควรที่จะลงมือทำเอง ประกอบไปกับอาชีพหลักของตนที่ทำอยู่

8. สรุป

การสร้างสัมมาชีพให้กับชาวนาก็เพื่อเป็นการแก้ปัญหาให้กับชาวนาในยุคปัจจุบันโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างตรงจุด แต่ทว่าการแก้ปัญหาตามแนวพระพุทธศาสนาต้องเปิดใจยอมรับเป็นอันดับแรก เพราะพื้นฐานต้องเริ่มต้นที่ใจหากใจยอมรับก็สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบ เรียกภาษาสั้นๆ ว่า เปลี่ยนความคิดชีวิตก็เปลี่ยนชาวนาในสังคมปัจจุบันคิดกันเพียงว่าทำเพื่อค้าขาย หวังผลกำไรร้ายวย โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพที่ออกมาให้มีการใช้วัตถุพิษให้โทษ เช่น

สารเคมี ซึ่งมันเป็นปัญหาทุกข้อที่เกี่ยวข้องถึงกัน จึงต้องสร้างการเน้นย้ำหลักความพอเพียงให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะแต่อาชีพชาวนาเท่านั้น ทุกๆ อาชีพ ต้องดำเนินตามหลักนี้ไปด้วยกัน ประเทศไทยจึงจะร่มเย็นเป็นสุข

9. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ปัญหาของชาวนาไทยมีมากมายเพราะขาดองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี การจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปย่อมต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธองค์ได้วางแนวทางการดับทุกข์ไว้อย่างชัดเจนคือเรื่องของอริยมรรคมีองค์ 8 เมื่อนำมาพิจารณาปรับใช้กับปัญหาของชาวนา โดยจะต้องสร้างสัมมาชีพให้เกิดขึ้น เริ่มที่การมีสัมมาทิฐีก่อนเป็นการปรับความคิดโดยอาศัยกัลยาณมิตรและหลักคิดพิจารณาอย่างแยบคาย และปฏิบัติตามหลักของอริยมรรคมีองค์ 8 อย่างเป็นขั้นตอน ก็จะทำให้ชาวนาได้รับความสุข อยู่อย่างร่มเย็น และพอใจกับวิถีชีวิตเรียกว่าเป็นสัมมาชีพอย่างแท้จริง

References

- Biz Amnat. (2017). *Life of Thai Farmer*. <http://www.lovefarmer.org/?p=1771> (Accessed 5 October 2018).
- Buachan, W. (2014). *Problems of farmers*. <http://hiirunyiga.blogspot.com/2014/03/blog-post.html> (Accessed 5 October 2018).
- Chot. (2012). *Farmer*. http://53011212191g20-george.blogspot.com/2012/02/blog-post_6469.html. (Accessed 5 October 2018).
- Farmers Learning Center. (2018). *Nakhon Sawan Farmers School*. <http://www.ldm.in.th/cases/6234> (Accessed 16 February 2019).

- Naphasue, C. (2002). *Thai Philosophy*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Natthawipha (Natti). (2011). *Rice and Farmer's Day*. <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/blog1/blog/35098> (Accessed 5 October 2018).
- Office of Policy and Planning Office of the Permanent Secretary for Interior. (2017). *Inducing Sufficiency Economy to behave for lifestyle*. Bangkok : Danex Inter corporation Co., Ltd.
- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2010). *Dictionary of Buddhism*. 19th ed. Nonthaburi : S-R-Printing-Mass Product-co-ltd.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1995). *Buddhadhamma*. 6th ed. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Somdej Phra Nyanasamvara Somdej Phra Sangharaja Sakalamahasanghapanayaka. (2010). *What is the Buddha's Enlightenment?*. 3th ed. Nakhon Pathom : Mahamakut Buddhist University.
- Thamrongthanyawong, S. (2015). *Why are farmers so poor*. <https://www.facebook.com/Prof.SombatThamrongthanyawong/posts/1094343147273342> (Accessed 5 October 2018).
- Waithayaseri, W. (2014). *Abhidhammattha-sangaha Chapter I citta*. 13th ed. Bangkok : Active Print Co., Ltd.

